

DOI 10.26886/2311-4517.7(99)2024.1

UDC: 334.722:005.35:331.101.3

**DIAGNOSTIC BASIS OF THE ECONOMIC MECHANISM OF SOCIAL
GUARANTEES IN THE SYSTEM OF CORPORATE RESPONSIBILITY
OF ENTERPRISES**

Kateryna Serediuk, Post-graduate student

<https://orcid.org/0000-0001-6592-3947>

e-mail: maup_kmo@ukr.net

Kyiv National University of Construction and Architecture, Ukraine, Kyiv

The article discusses the diagnostic basis of the economic mechanism for ensuring social guarantees in the system of corporate responsibility of enterprises. The author analyzes the key factors influencing the formation and efficiency of economic mechanisms of social support, especially in the context of current economic challenges and instability. The study focuses on assessing the current state of social security mechanisms at domestic enterprises, reveals their impact on the level of social stability and employee satisfaction. The subject of the study is the economic mechanism for ensuring social guarantees in the system of corporate responsibility of enterprises. The purpose of the study is to develop a diagnostic framework for assessing the status and effectiveness of corporate responsibility mechanisms aimed at ensuring social guarantees for employees. The author proposes methodological approaches to diagnosing and improving existing corporate social responsibility instruments in order to increase their efficiency and adaptability to external changes. The results of the study can serve as a basis for improving the social responsibility strategies of domestic companies and ensuring their sustainable development. The diagnostic

framework developed in this paper allows enterprises to comprehensively assess and improve the mechanisms for ensuring social guarantees, which is an important element of corporate responsibility. Its use contributes to increasing social stability and employee satisfaction, which has a positive impact on the overall productivity and sustainability of the enterprise in the face of economic challenges.

Keywords: economic mechanism, social guarantees, corporate responsibility, diagnostics, social stability, efficiency.

Аспірантка, Катерина Середюк, Діагностичний базис економічного механізму забезпечення соціальних гарантій в системі корпоративної відповідальності підприємств / Київський національний університет будівництва та архітектури, Київ, Україна.

У статті розглядається діагностичний базис економічного механізму забезпечення соціальних гарантій у системі корпоративної відповідальності підприємств. Автор аналізує ключові фактори, що впливають на формування та ефективність економічних механізмів соціальної підтримки, особливо в умовах сучасних економічних викликів та нестабільності. Дослідження фокусується на оцінці поточного стану механізмів забезпечення соціальних гарантій на вітчизняних підприємствах, розкриває їх вплив на рівень соціальної стабільності та задоволеність працівників. Предметом дослідження виступає економічний механізм забезпечення соціальних гарантій у системі корпоративної відповідальності підприємств. Метою дослідження є розробка діагностичного базису для оцінки стану та ефективності механізмів корпоративної відповідальності, спрямованих на забезпечення соціальних гарантій для працівників. Запропоновано

методологічні підходи до діагностики та вдосконалення існуючих інструментів корпоративної соціальної відповідальності з метою підвищення їхньої ефективності та адаптивності до зовнішніх змін. Результати дослідження можуть слугувати основою для вдосконалення стратегій соціальної відповідальності вітчизняних компаній і забезпечення їх стійкого розвитку. Діагностичний базис, розроблений у роботі, дозволяє підприємствам комплексно оцінити та вдосконалити механізми забезпечення соціальних гарантій, що є важливим елементом корпоративної відповідальності. Його використання сприяє підвищенню соціальної стабільності та задоволеності працівників, що позитивно впливає на загальну продуктивність і стійкість підприємства в умовах економічних викликів.

Ключові слова: економічний механізм, соціальні гарантії, корпоративна відповідальність, діагностика, соціальна стабільність, ефективність.

Вступ. Формування діагностичного базису економічного механізму забезпечення соціальних гарантій у системі корпоративної відповідальності підприємств є надзвичайно актуальною темою в умовах сучасних соціально-економічних викликів. Зростання соціальної відповідальності бізнесу та необхідність забезпечення стабільного рівня соціальних гарантій для працівників стають ключовими чинниками для підвищення конкурентоспроможності та іміджу підприємств. Вітчизняні підприємства стикаються з проблемами адаптації до змінного економічного середовища, інфляційних процесів та скорочення ресурсів, що ускладнює виконання соціальних зобов'язань перед працівниками.

Система корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) потребує нових підходів до оцінки та управління економічними механізмами соціальної підтримки, особливо в контексті нестабільності національної економіки. Вдосконалення економічного механізму забезпечення соціальних гарантій сприяє підвищенню мотивації персоналу, зменшенню соціальної напруги, покращенню репутації бізнесу та забезпеченню сталого розвитку. Відтак, розробка ефективного діагностичного інструментарію для оцінки й оптимізації соціальних гарантій у системі КСВ є актуальним завданням для сучасних підприємств, які прагнуть досягти балансу між економічною ефективністю та соціальною відповідальністю.

Аналіз останніх джерел із проблеми. Аналіз сучасних досліджень у сфері корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) та забезпечення соціальних гарантій свідчить про посилення уваги науковців і практиків до інтеграції соціальних ініціатив у стратегії розвитку підприємств. Вітчизняна наукова думка виражена через праці М. Є. Дейч, О. Ф. Новікова, О. В. Панькова,[3] Л. С. Селіверстова [4] та ін. За останніми джерелами, соціальні гарантії в рамках КСВ стають важливим аспектом сталого розвитку підприємств, особливо в умовах економічної невизначеності, коли підвищення рівня соціальної захищеності працівників сприяє зниженню плинності кадрів та зростанню продуктивності праці.

Метою статті є розробка діагностичного базису економічного механізму забезпечення соціальних гарантій у системі корпоративної відповідальності підприємств. Досягнення цієї мети передбачає аналіз сучасних методів діагностики, вивчення міжнародного досвіду та адаптацію його до умов української економіки, а також формулювання рекомендацій для покращення соціальної політики вітчизняних компаній.

Виклад основного матеріалу. Корпоративна соціальна відповідальність – це спрямована на сталий розвиток активна соціальна позиція підприємства, що включає сумлінне виконання законодавства, стандартів і угод із соціального партнерства, а також добровільно прийнятих додаткових зобов'язань по задоволенню економічних і соціальних потреб внутрішніх і зовнішніх зацікавлених осіб, місцевих громад і суспільства у цілому [2].

Соціальна відповідальність (далі – СВ) – це волевиявлення, яке визначається певною поведінкою щодо дотримання усвідомлених обмежень та соціальних норм, гарантує безпеку та прогресивний розвиток, забезпечує узгодження інтересів суб'єктів, задіяних у суспільних відносинах та управлінні ними. На груповому рівні соціальна відповідальність визначається як корпоративна соціальна відповідальність; на суспільному – вона передбачає соціальну відповідальність суспільства за гідний рівень життя нинішнього і майбутнього поколінь; на державному – визначає кращі шляхи досягнення сталого, соціального та людського розвитку. На глобальному рівні соціальна відповідальність окреслює пріоритети світового розвитку, людської цивілізації завдяки міжнародним домовленостям щодо запровадження сталого розвитку (м. Ріо-де-Жанейро, 1992 р.; м. Йоганнесбург, 2002 р.; м. Ріо-де-Жанейро, 2012 р.), а також Глобальному договору ООН [5].

Корпоративна соціальна відповідальність визначається етичними цінностями, які компанії можуть застосовувати щодня через належне корпоративне управління, відповідальне інвестування, прозорість інформації для стейкхолдерів, збалансоване управління людськими ресурсами, постачальниками та клієнтами, а також ефективне управління соціальними та екологічними ризиками. В умовах глобалізації світогосподарських зв'язків, посилення конкуренції та

інтенсивного розвитку інформаційних технологій складні організаційні й економічні системи у своєму розвитку керуються передусім стратегічними цілями діяльності, наявністю усіх необхідних для цього ресурсів і відповідності вибраних критеріїв ефективності кінцевому результату [1, с. 86]. Діагностичний базис економічного механізму забезпечення соціальних гарантій у системі корпоративної відповідальності підприємств можна розглядати через кілька основних складових. Ось кілька ключових аспектів:

1. Аналіз нормативно-правової бази - оцінка законодавчих актів, які регулюють соціальні гарантії, трудові відносини та корпоративну соціальну відповідальність (КСВ).

2. Оцінка соціально-економічних умов - дослідження соціально-економічного контексту, в якому функціонують підприємства, що може включати рівень безробіття, доходи населення, доступність соціальних послуг та інші показники, які впливають на потреби в соціальних гарантіях.

3. Аналіз внутрішніх політик підприємства - оцінка існуючих політик та практик КСВ на підприємстві, включаючи програми соціальних гарантій, ініціативи щодо покращення умов праці, охорони здоров'я, професійного розвитку співробітників.

4. Моніторинг та оцінка ефективності - визначення показників, за якими можна оцінювати ефективність соціальних гарантій.

5. Залучення стейкхолдерів - вивчення думок та очікувань зацікавлених сторін, таких як працівники, клієнти, постачальники та громади. Залучення їх до процесу формування соціальних гарантій може підвищити їхню ефективність.

6. Визначення ризиків і викликів - ідентифікація потенційних ризиків для забезпечення соціальних гарантій, таких як економічні кризи, зміни в законодавстві, або зміни в соціальних потребах.

7. Інновації у КСВ - вивчення нових підходів до корпоративної соціальної відповідальності, таких як впровадження технологій для моніторингу соціальних програм або нових моделей партнерства з громадами.

Отже, діагностичний базис економічного механізму забезпечення соціальних гарантій у системі корпоративної відповідальності підприємств є важливим інструментом для підвищення соціальної стабільності та рівня задоволеності працівників. Комплексний підхід, що включає аналіз правової бази, оцінку соціально-економічного контексту, внутрішніх політик, моніторинг реалізації та залучення зацікавлених сторін, сприяє створенню стійкої системи соціальних гарантій. Це не лише покращує умови праці, але й зміцнює репутацію підприємства, роблячи його більш привабливим для працівників та суспільства в цілому.

Формування та ефективність економічних механізмів соціальної підтримки значною мірою залежать від ряду ключових факторів, особливо в умовах сучасних економічних викликів і нестабільності. Соціальний захист і соціальна справедливість забезпечуються через державне регулювання економіки, перерозподіл багатства, оподаткування та правову допомогу. Тому, окрім створення ефективних механізмів економічних реформ, необхідно побудувати систему соціального захисту, яка б відповідала соціальній орієнтації економіки країни. Для досягнення ефективності економічних механізмів соціальної підтримки важливо проводити комплексний аналіз та постійну адаптацію політик до змінюваних умов, зокрема в умовах нестабільної економічної ситуації. Зобразимо схему, яка ілюструє основні фактори, що впливають на ефективність економічних механізмів соціальної підтримки (рис.1.).

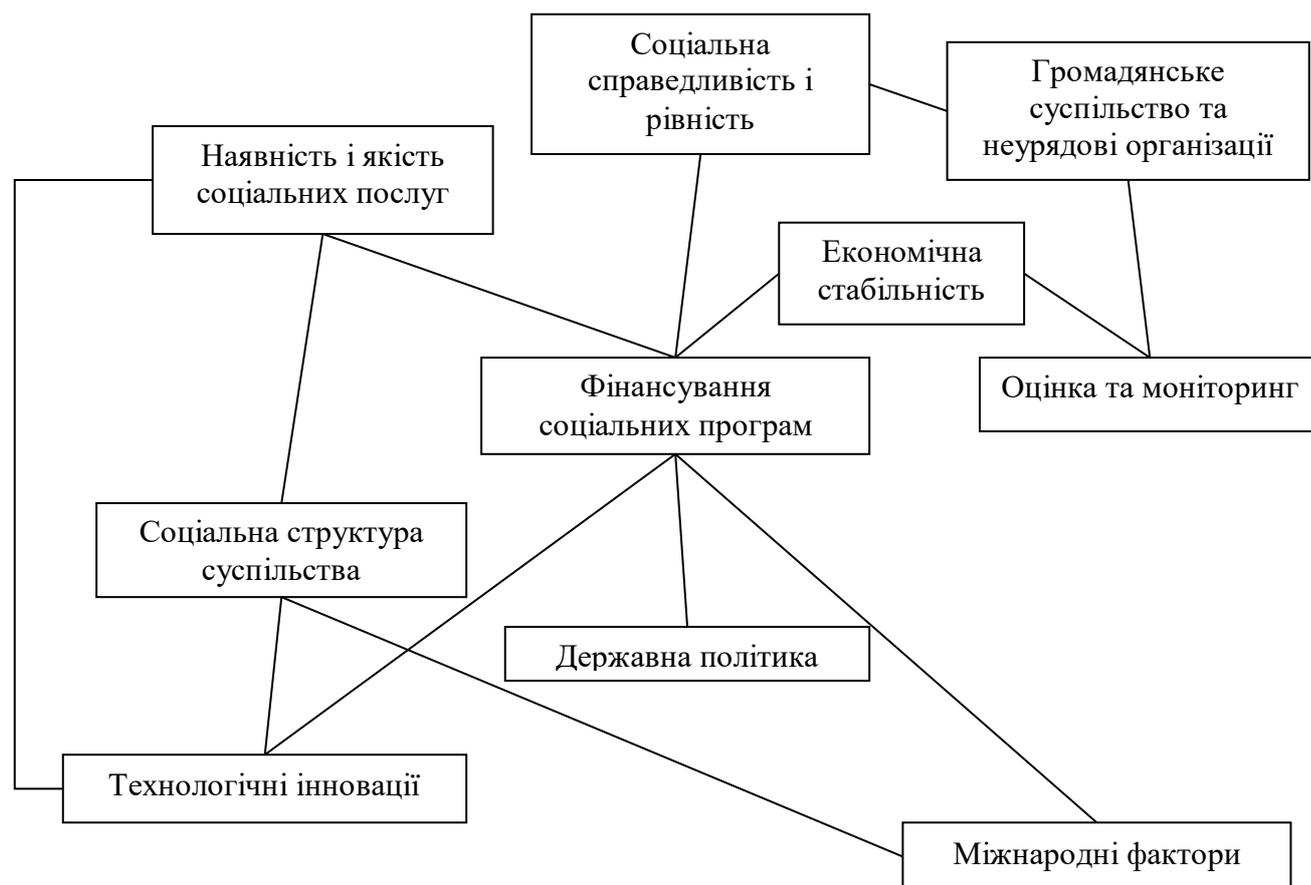

Рис.1. Фактори, що впливають на ефективність економічних механізмів соціальної підтримки

Джерело: сформовано автором

Дана схема показує взаємозв'язки між економічною стабільністю, державною політикою, соціальною структурою суспільства, фінансуванням соціальних програм, технологічними інноваціями, громадянським суспільством та іншими ключовими аспектами. Узагальнюючи, зазначимо, що ефективність економічних механізмів соціальної підтримки залежить від інтеграції цих факторів у єдину систему, що дозволяє адаптуватися до викликів та змін у соціально-економічному середовищі.

Оцінювання механізмів соціальних гарантій є ключовим аспектом для забезпечення стабільності на підприємствах та підвищення задоволеності працівників. Це включає не лише формальні гарантії, такі як оплата праці, охорона праці, відпустки та соціальне

страхування, але й неформальні практики, які створюють позитивне робоче середовище та знижують рівень соціальної напруги. Такий аналіз також дозволяє виявити, наскільки підприємства готові адаптуватися до змін економічного середовища і зберігати довіру працівників. Оцінка поточного стану механізмів забезпечення соціальних гарантій на вітчизняних підприємствах є важливим кроком у розумінні їхнього впливу на соціальну стабільність і задоволеність працівників. Ось кілька ключових аспектів, які можна врахувати в даному дослідженні:

1. Огляд механізмів соціальних гарантій:

- типи гарантій - визначення, які саме соціальні гарантії надаються працівникам, зокрема, трудові договори, оплачувані відпустки, медичне страхування, пенсійні плани, програми професійного розвитку та інші пільги;

- правове регулювання - аналіз національного законодавства, яке регулює соціальні гарантії, та його відповідність міжнародним стандартам.

2. Вплив на соціальну стабільність:

- соціальна напруга - оцінка того, як соціальні гарантії впливають на рівень соціальної напруги на підприємствах. Високий рівень соціальної стабільності часто пов'язаний з належними гарантіями, які зменшують ризики конфліктів між працівниками та керівництвом;

- економічні показники - дослідження зв'язку між якістю соціальних гарантій і показниками економічної стабільності підприємств (зростання продуктивності, зниження плинності кадрів, зростання прибутків).

3. Задоволеність працівників:

- методи вимірювання - використання опитувань, фокус-груп та інтерв'ю для оцінки рівня задоволеності працівників соціальними гарантіями;

- фактори задоволеності - аналіз, які саме елементи соціальних гарантій найбільше впливають на задоволеність працівників, зокрема, якість медичного обслуговування, умови праці, можливості кар'єрного зростання.

4. Порівняння з іншими підприємствами:

- порівняльний аналіз - порівняння соціальних гарантій на різних підприємствах однієї галузі чи регіону для виявлення найкращих практик;

- виклики та успішні приклади - виявлення підприємств, які демонструють успішні механізми соціальної підтримки, та аналіз їхніх стратегій.

5. Рекомендації щодо вдосконалення:

- поліпшення механізмів - розробка рекомендацій щодо вдосконалення існуючих механізмів соціальних гарантій на основі отриманих даних;

- впровадження нових ініціатив - запропонування нових соціальних програм, які могли б підвищити задоволеність працівників та сприяти соціальній стабільності.

6. Вплив сучасних економічних викликів:

- адаптація до викликів - оцінка, як сучасні економічні виклики, такі як інфляція, скорочення ресурсів або зміни в ринку праці, впливають на механізми соціальних гарантій;

- стійкість до криз - аналіз, як підприємства можуть адаптувати свої соціальні програми в умовах нестабільності та змін у соціально-економічному середовищі.

Дослідження поточного стану механізмів забезпечення соціальних гарантій на вітчизняних підприємствах є важливим для розуміння їхнього впливу на соціальну стабільність і задоволеність працівників. Визначення ключових аспектів і рекомендацій допоможе підприємствам удосконалити свої політики соціальної відповідальності, забезпечуючи стабільне і позитивне робоче середовище. Для підвищення ефективності та адаптивності інструментів корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) до зовнішніх змін важливо розробити систематичний підхід до їх діагностики та вдосконалення. Ось кілька методологічних підходів, які можуть бути застосовані (табл. 1.)

Таблиця 1.

№ з/п	Методологічний підхід	Опис	Ключові компоненти
1.	Системний аналіз	Комплексне дослідження КСВ як системи, що включає всі елементи корпоративної відповідальності	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка комплексної системи: аналіз усіх елементів, таких як стратегічне управління, взаємодія з зацікавленими сторонами, ресурсне забезпечення; - виявлення взаємозв'язків: аналіз зв'язків між елементами КСВ для розуміння впливу одного елемента на інші.
2.	SWOT-аналіз	Оцінка сильних і слабких сторін, можливостей і загроз для інструментів КСВ	<ul style="list-style-type: none"> - сильні та слабкі сторони: виявлення сильних і слабких сторін КСВ; - можливості та загрози: оцінка зовнішніх факторів для визначення потенціалу розвитку та можливих ризиків.
3.	Кейс-метод	Вивчення та адаптація успішних практик інших компаній для вдосконалення власних інструментів КСВ	<ul style="list-style-type: none"> - вивчення успішних практик: аналіз прикладів успішної реалізації КСВ; - обговорення з експертами: залучення фахівців для оцінки ефективності.

4.	Моніторинг та оцінка результатів	Встановлення і контроль ключових показників ефективності КСВ для своєчасного коригування дій	- встановлення КРІ: розробка ключових показників ефективності для оцінки соціальних програм; - регулярний моніторинг: постійний моніторинг і оцінка результатів діяльності в сфері КСВ.
5.	Залучення зацікавлених сторін	Активна співпраця з різними групами зацікавлених сторін для підвищення якості соціальних програм.	- опитування та фокус-групи: збирання відгуків від працівників, клієнтів, постачальників; - співпраця з НУО та державними органами: обмін досвідом і ресурсами.
6.	Гнучкі стратегії	Створення адаптивних стратегій для швидкого реагування на зовнішні зміни.	- адаптація до змін: розробка гнучких стратегій, які можуть швидко адаптуватися до змін у середовищі; - інноваційні підходи: впровадження нових технологій, таких як аналітика даних, автоматизація процесів.
7.	Навчання та розвиток	Підвищення кваліфікації працівників у сфері КСВ для збільшення обізнаності та ефективності.	- навчальні програми: програми для ознайомлення працівників з принципами КСВ; - обмін досвідом: залучення внутрішніх і зовнішніх експертів для проведення тренінгів.

Джерело: сформовано автором

Дана таблиця представляє систематичний підхід до діагностики та вдосконалення інструментів корпоративної соціальної відповідальності, що дозволяє адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та підвищити ефективність програм.

Застосування цих методологічних підходів дозволить не лише провести діагностику існуючих інструментів корпоративної соціальної відповідальності, але й розробити ефективні стратегії для їх вдосконалення. Це сприятиме підвищенню їхньої адаптивності до

зовнішніх змін і, врешті-решт, забезпечить більш стійкий та позитивний вплив на суспільство і бізнес.

Висновки. Забезпечення соціальних гарантій у системі корпоративної відповідальності підприємств є важливим компонентом для досягнення соціальної стабільності та підвищення задоволеності працівників. В сучасних умовах економічної нестабільності та постійних змін бізнес-середовища підприємства стикаються з необхідністю адаптації своїх соціальних програм до зовнішніх викликів. Це вимагає гнучкого та системного підходу до управління соціальною підтримкою, а також до вдосконалення механізмів корпоративної соціальної відповідальності.

Основні аспекти для покращення механізмів соціальних гарантій включають всебічну оцінку чинного стану програм соціальної підтримки, регулярний моніторинг ефективності та залучення зацікавлених сторін до їх розробки та реалізації. Такий діагностичний базис дозволяє ідентифікувати слабкі сторони, спрогнозувати ризики та своєчасно вносити корективи у систему соціальних гарантій.

Для вдосконалення існуючих інструментів корпоративної соціальної відповідальності важливим є системний аналіз, включаючи внутрішні політики підприємства, економічні можливості, законодавчу базу та соціально-економічний стан працівників. Ефективна корпоративна відповідальність вимагає не лише виконання нормативних вимог, але й розвитку комплексних програм, що орієнтовані на довгострокові потреби співробітників та громади.

Таким чином, підприємства, що інвестують у розвиток ефективних та адаптивних механізмів соціальних гарантій, зміцнюють свій імідж відповідального бізнесу, сприяють підвищенню продуктивності працівників і забезпечують стабільність всередині

компанії. Це позитивно впливає на конкурентоспроможність підприємства та його стійкість до зовнішніх економічних змін.

Література:

1. Бондарук Т. Г., Бондарук О. С. Інвестиційна безпека держави: стратегічні цілі та механізм забезпечення // *Статистика України*. 2019. № 2. С. 83–90. [https:// doi.org/10.31767/su.2\(85\)2019.02.09](https://doi.org/10.31767/su.2(85)2019.02.09)

2. Лебедєв І.В. Забезпечення сталого розвитку на засадах корпоративної соціальної відповідальності. Актуальні проблеми економіки. 2013. № 1(139). С. 106-116.

3. Новікова О. Ф., Дейч М. Є., Панькова О. В. та ін. *Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки): моногр.* Донецьк, 2013. 296 с

4. Селіверстова Л. С., Лосовська Н. В. Підходи до формування організаційно-економічного механізму управління соціальною відповідальністю бізнесу // *Економіка та держава*. 2019. № 7. С. 13–16.

5. Супрун Н.А. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник сталого розвитку. *Економіка і прогнозування*. 2009. № 3. С. 61-74. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_09_3_61_uk.pdf (дата звернення: 20.11.2019).

References:

1. Bondaruk T. H., Bondaruk O. S. Investytsiina bezpeka derzhavy: stratehichni tsili ta mekhanizm zabezpechennia // *Statystyka Ukrainy*. 2019. № 2. S. 83–90. [https:// doi.org/10.31767/su.2\(85\)2019.02.09](https://doi.org/10.31767/su.2(85)2019.02.09)

2. Lebediev I.V. Zabezpechennia staloho rozvytku na zasadakh korporatyvnoi sotsialnoi vidpovidalnosti. Aktualni problemy ekonomiky. 2013. № 1(139). S. 106-116.

3. Novikova O. F., Deich M. Ye., Pankova O. V. ta in. Diahnostyka stanu ta perspektyv rozvytku sotsialnoi vidpovidalnosti v Ukraini (ekspertni otsinky): monohr. Donetsk, 2013. 296 s

4. Seliverstova L. S., Losovska N. V. Pidkhody do formuvannia orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia sotsialnoiu vidpovidalnistiu biznesu // Ekonomika ta derzhava. 2019. № 7. S. 13–16.

5. Suprun N.A. Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist yak chynnyk staloho rozvytku. Ekonomika i prohnozuvannia. 2009. № 3. S. 61-74. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_09_3_61_uk.pdf (data zvernennia: 20.11.2019).